

2 Požadavky úrovně řečových dovedností při nástupu do MŠ Šaumannova, Brno

Mateřská škola Šaumannova rodičům nově příchozích žáků rozdává brožuru „Desatero pro rodiče před nástupem do školky“, ve které se mohou dočíst deset dobrých rad pro usnadnění adaptace v mateřské škole. Na konci je deset požadavků, které by měly děti před nástupem do školky zvládat. Řeči a vyjadřování se týkají pouze dva body: „Znát své jméno a příjmení,“ a: „umět si říci, co chce nebo potřebuje.“

Ve školním řádu výše zmíněné mateřské školy v sekci povinnosti dětí se jsem se dočetla, že děti mají „mluvit přiměřeně hlasitě a neskákat si do řeči.“

3 Zkoumané děti

Výzkum jsem prováděla na deseti dětech z Mateřské školy, Brno, Šaumannova 20. Jde o děti, které zahájily docházku do mateřské školy v září roku 2015. V rámci zachování anonymity nebudu uvádět jejich jména, ale budu je označovat číslicemi od 1 do 10. Děti jsou seřazeny podle data narození od nejmladšího po nejstarší. Dívky označím navíc písmenem „H“ a chlapce písmenem „K“. Nejmladší dítě (1K) mělo v době výzkumu 3 roky a 6 měsíců, nejstarší zkoumané dítě (10K) mělo 4 roky a 9 měsíců.

Následující odstavec byl na konci popisu jednoho z cvičení, které studentka s dětmi dělala.

Závěr: Většina dětí plnila pokyny správně. Holčička 7H při si prvním zmínění pejska nebyla jista, kdo je pejsek, i když ho předtím sama pojmenovala. Kluk 10K pokyn „Pán šel ke stromu“ splnil jako „Pán obešel strom“. Kluk 4K pokyn „Pán utekl paní“ splnil jako „pán přišel k paní“. Kluk 2K pokyn „pes předběhl pána a paní“ splnil jako „pán a paní předběhli psa“.

1.1 Slovo v kostce⁴

Tento nástroj uživatel nalezne na webové stránce: <https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce> nebo na stránkách <https://www.korpus.cz/> v horním menu (nabídka WaG).

Pro využívání nástroje není potřebná žádná registrace, tudíž ho může bez problémů využívat opravdu každý bez nutného přihlášení, důležité je pouze připojení k internetu.

Protože Český národní korpus v roce 2019 oslavil od svého založení 25 let, byla k této příležitosti spuštěna aplikace Slovo v kostce pro veřejnost. Aplikace slouží zejména k rychlému a přehlednému profilu slova a vychází přitom z korpusových dat. S touto aplikací se velmi dobře pracuje, protože je velice názorná.

1.3 IJP⁷

Tento web uživatel najde na stránkách: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>. Jedná se o volně dostupnou příručku. Pomocí svého prohlížeče uživatelé zjišťují potřebné informace o spisovné podobě jazyka. V plném rozsahu je zpřístupněna od roku 2009.

Ve zvolení excerpce slova jsou důležité také sociolingvistické aspekty (aktuální témata, věková diference, texty z různého zájmového prostředí), například aktuální

témata, jako jsou ekologie nebo životní styl, texty pro mládež či regionální tisk. V této excerpici se pokračovalo do roku 2005.

Od tohoto roku se tvoří druhá část elektronického materiálu, která je koncipována šířeji, registruje nové slovesné vazby, posuny ve stylovém hodnocení slov. Tento archiv je opakovaně doplňován, pro sběr materiálu se využívají elektronické textové archivy a internetové zdroje.

Nově je přidáváno velké množství slov týkajících se covidu. Neomat má dokonce samotné vyhledávání právě pro slova, která byla vytvořena kvůli pandemické situaci. Celá tato situace slovní zásobu rozšířila o velké množství neologismů.

Čeština 2.0

Tento web vznikl v lednu roku 2009, přičemž se jedná o slovník, který obsahuje neologismy z naší mateřštiny. Nová slova jsou neotřelá, vtipná, hravá a poukazují na to, že má čeština šmrnc, ale také budoucnost. Slovník tvoří samotní uživatelé.

Martin Kavka ve své přednášce hovoří o variantě 1.0, která nebyla známou a perspektivní (3 roky trvalo, než se sesbíralo 1000 slov). Aktuální verze 2.0 ale taková ale rozhodně je (celkem publikováno asi 11000 slov). Ročně přibývá 2800 slov a na zveřejnění v roce 2020 čekalo asi 2500 slov (sám Kavka mluví o tom, že jsou uživatelé mnohdy naštvaní, protože musí vyčkat, než jejich slovo zveřejní, jelikož jich je ale mnoho, tak sám Kavka nestíhá slova publikovat, což zobrazuje aktuální oblíbenost a šíření tohoto slovníku).

Test je postavený stejně jako byl v jarním termínu v roce 2016, a tudíž student znovu některá slova vypisuje (otázka č. 16), jedná se a) o podstatná jména (nyní v instrumentálu), b) přídavná jména (vzor jarní), navíc rozhoduje, jakým slovním druhem jsou v daném odstavci c) slovo „uvnitř“. Správnými odpověďmi jsou a) **vyznavači, násilím**, b) **totalitních** a za c) **jedná se o předložku**. Přínosná pro mojí práci by mohla být také charakteristika slova Múza (otázka č. 23) opět v kontextu celého textu, jedná se o bohyně umění, které umělcům poskytovaly ochranu a inspiraci. Stejně tak by mohlo být inspirující cvičení 28, kde student rozhoduje o dvojicích, zda jsou nebo nejsou ustáleným slovním spojením: **obecní úřad** (ano), **městská část** (ano), **volební okrsek** (ano), důležité upozornění (ne).

Objevuje se také cvičení (č. 23), jež se zabývá jazykovými prostředky, konkrétně dominujícími ve výchozím textu: **knižní až archaické prostředky**. Mezi dalšími odpověďmi jsou prostředky obecné češtiny, místního nářečí, slangové a argotické prostředky, a proto všechny tyto jazykové vrstvy musí student znát.

Na jaře 2017 maturant vypisuje v didaktickém testu zájmeno a pád, ve kterém se nachází (otázka č. 14.1.) z posledního odstavce.

Cílem této práce je navrhnout řešení, která by v co největší míře přispěla ke zlepšení úrovně značkování. Vzhledem k velikosti korpusu SYN v7 není v lidských silách analyzovat celý korpus naráz, proto se má práce omezovat pouze na stav značkování dubletních tvarů genitivu plurálu u feminin, která existenci dvou tvarů v druhém pádě množného čísla umožňují.

---

3. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole jsme se soustředili na problematiku vzdělávání cizinců v českém vzdělávacím systému, a to jak dětí, tak dospělých osob. Nejprve jsme uvedly rozdíly mezi pojmy žák-cizinec a žák s odlišným mateřským jazykem, poté jsme se zaměřili na samotné vzdělávání cizinců. V rámci tohoto tématu jsme také ve stručnosti představili společnost METU.

V rámci migrace mezi členskými státy Evropské unie je důležité dbát na znalost jazyka. Lidé, přicházející do konkrétní země za studiem či novými pracovními příležitostmi, by měli mít na mysli možnost lepší komunikace, a to v osobním i pracovním životě. Navíc se prostřednictvím jazyka lépe seznámí s kulturou nové země. Právě znalost jazyka a kultury jim může umožnit snazší a rychlejší asimilaci.

---

1. Vid slovesný (aspekt)

Dříve než přikročíme k analýze kapitol o slovesném vidu v učebnicích pro 8. ročník základních škol i vyhodnocení dotazníků, podívejme se na krátké shrnutí základních informací týkajících se aspektu. K tomuto účelu jsme využili knihy *Příruční mluvnice češtiny* (1995) a *Češtinu – řeč a jazyk* (2011). Definice i charakteristika této gramatické kategorie budou nápomocny při vyhodnocení dat.

2. Analýza učebnic

Rozbor učebnic se opíral v teoretické rovině o poznatky dvou knih, které jsme využívali při sepisování výše uvedených odstavců pojednávajících o problematice vidu jako mluvnické kategorii. Obě publikace slouží jako mluvnice pro dospělé, kteří se zajímají o jazyk¹² a jsou tedy obsáhlejší a problematiku rozebírají mnohem podrobněji.

Přesto si myslíme, že podávají ucelený a přehledný pohled na vid, který lze konfrontovat s definicemi učebních textů. Žáci se poprvé s videm seznamují v osmém ročníku, a proto jsme využili učebnice pro osmý ročník základních škol a pro příslušné ročníky víceletých gymnázií. Učebnice určené pro devátý ročník mívají pouze stručné shrnutí vidu. Všechny učebnice jsou schváleny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Výklad nejčastěji využíval slovesa *psát*, *házet*, *kupovat*, *mýt* a *dávat* a jejich vidové protějšky. U zbylých čtyř sloves (*běhat*, *přijít*, *zaslechnout* a *hřát*) jsme postupovali s poměrně odlišnou myšlenkou. Slovesa měla být těžší než první tři slovesa.¹